Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 6ης Οκτωβρίου 2015*

«Προδικαστική παραπομπή — Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης — Άρθρα 39 και 49 — Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο — Εκλογές — Δικαίωμα ψήφου — Ιθαγένεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης — Αναδρομικότητα ηπιότερου ποινικού νόμου — Εθνική νομοθεσία που προβλέπει απώλεια του δικαιώματος ψήφου σε περίπτωση ποινικής καταδίκης που απαγγέλθηκε σε τελευταίο βαθμό πριν την 1η Μαρτίου 1994»

Στην υπόθεση C-650/13,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το tribunal d'instance de Bordeaux (Γαλλία) με απόφαση της 7ης Νοεμβρίου 2013, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 9 Δεκεμβρίου 2013, στο πλαίσιο της δίκης

Thierry Delvigne

κατά

Commune de Lesparre-Médoc,

Préfet de la Gironde,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους Β. Σκουρή, Πρόεδρο, K. Lenaerts, αντιπρόεδρο, A. Tizzano, R. Silva de Lapuerta, M. Ilešič, C. Vajda, S. Rodin και K. Jürimäe (εισηγήτρια), προέδρους τμήματος, A. Rosas, E. Juhász, A. Borg Barthet, J. Malenovský, E. Levits και F. Biltgen, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: P. Cruz Villalón

γραμματέας: L. Carrasco Marco, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 20ής Ιανουαρίου 2015,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— ο T. Delvigne, εκπροσωπούμενος από τον J. Fouchet, avocat,

— η commune de Lesparre-Médoc, εκπροσωπούμενη από τους M.-C. Baltazar και A. Pagnoux, avocats,

— η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους G. de Bergues, D. Colas και F.-X. Bréchot,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

— η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον T. Henze και την J. Kemper,

— η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον L. Banciella Rodríguez-Miñón,

— η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από τον M. Holt, επικουρούμενο από τον J. Coppel, QC,

— το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, εκπροσωπούμενο από τους D. Moore και P. Schonard,

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους P. Van Nuffel και H. Krämer,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 4ης Ιουνίου 2015,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 39 και 49 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης).

2 Η υπό κρίση αίτηση υποβλήθηκε στο πλαίσιο της ένδικης διαφοράς μεταξύ, αφενός, του T. Delvigne και, αφετέρου, της commune de Lesparre-Médoc (Δήμος Lesparre-Médoc, Γαλλία) και του préfet de la Gironde, με αντικείμενο τη διαγραφή του πρώτου από τον εκλογικό κατάλογο του συγκεκριμένου δήμου.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

3 Το άρθρο 1 της Πράξεως εκλογής των αντιπροσώπων στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με άμεση καθολική ψηφοφορία, που έχει επισυναφθεί στην απόφαση 76/787/ΕΚΑΧ, ΕΟΚ, Ευρατόμ του Συμβουλίου, της 20ής Σεπτεμβρίου 1976 (JO 1976, L 278, σ. 1), όπως έχει τροποποιηθεί με την απόφαση 2002/772/ΕΚ, Ευρατόμ του Συμβουλίου, της 25ης Ιουνίου 2002 και της 23ης Σεπτεμβρίου 2002 (ΕΕ L 283, σ. 1, στο εξής: Πράξη του 1976), ορίζει τα εξής:

«1. Σε κάθε κράτος μέλος, τα μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου εκλέγονται με αναλογικό σύστημα, βάσει ψηφοδελτίων συνδυασμών ή ενιαίου ψηφοδελτίου με έκφραση προτιμήσεων.

[…]

3. Οι εκλογές διεξάγονται με άμεση, καθολική, ελεύθερη και μυστική ψηφοφορία.»

4 Το άρθρο 8 της Πράξεως του 1976 ορίζει τα εξής:

«Με την επιφύλαξη των διατάξεων της παρούσας Πράξης, η εκλογική διαδικασία διέπεται, σε κάθε κράτος μέλος, από τις εθνικές διατάξεις.

Οι εθνικές αυτές διατάξεις, που ενδεχομένως λαμβάνουν υπόψη τις ιδιαιτερότητες των κρατών μελών, δεν πρέπει συνολικά να θίγουν την αναλογικότητα του εκλογικού συστήματος.»

Το γαλλικό δίκαιο

5 Το άρθρο 28 του ποινικού κώδικα, που θεσπίστηκε με τον νόμο της 12ης Φεβρουαρίου 1810, ως είχε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης (στο εξής: παλαιός ποινικός κώδικας), προέβλεπε, στο πρώτο του εδάφιο:

«Η καταδίκη συνεπάγεται αποστέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων.»

6 Κατά το άρθρο 34 του παλαιού ποινικού κώδικα:

«Η αποστέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων συνίσταται:

[…]

2° Στην απώλεια του δικαιώματος του εκλέγειν και εκλέγεσθαι και γενικώς όλων των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων […]

[…]».

7 Ο παλαιός ποινικός κώδικας καταργήθηκε από την 1η Μαρτίου 1994 με τον νόμο 92-1336, της 16ης Δεκεμβρίου 1992, περί θέσεως σε ισχύ του νέου ποινικού κώδικα και περί τροποποιήσεως ορισμένων διατάξεων του ποινικού δικαίου και της ποινικής δικονομίας η οποία κατέστη αναγκαία λόγω της θέσεως σε ισχύ του νέου κώδικα (*JORF* της 23ης Δεκεμβρίου 1992, σ. 17568). Το άρθρο 131-26 του νέου ποινικού κώδικα προβλέπει ότι το δικαστήριο μπορεί να επιβάλει αποστέρηση του συνόλου ή μέρους των πολιτικών δικαιωμάτων για διάστημα που δεν μπορεί να υπερβαίνει τα δέκα έτη σε περίπτωση καταδίκης για κακούργημα και τα πέντε έτη σε περίπτωση καταδίκης για πλημμέλημα.

8 Ο νόμος 92-1336, της 16ης Δεκεμβρίου 1992, όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο 94-89, της 1ης Φεβρουαρίου 1994, περί καθιερώσεως ελάχιστης ποινής όσον αφορά τον νέο ποινικό κώδικα και ορισμένες διατάξεις της ποινικής διαδικασίας (*JORF* της 2ας Φεβρουαρίου 1994, σ. 1803), ορίζει στο άρθρο 370 τα εξής:

«Υπό την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 702-1 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, διατηρείται η αποστέρηση των ατομικών, πολιτικών και οικογενειακών δικαιωμάτων, καθώς επίσης η απαγόρευση διορισμού ως ενόρκου συνεπεία ποινικής καταδίκης που απαγγέλθηκε σε τελευταίο βαθμό πριν από την έναρξη ισχύος του εν λόγω νόμου.»

9 Το άρθρο 702-1 του κώδικα ποινικής δικονομίας, όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο 2009-1436, της 24ης Νοεμβρίου 2009, περί θεσπίσεως του σωφρονιστικού κώδικα (*JORF* της 25ης Νοεμβρίου 2000, σ. 20192), ορίζει στο πρώτο του εδάφιο:

«Σε περίπτωση αποστερήσεως των πολιτικών δικαιωμάτων, περιορισμού ή αφαιρέσεως της δικαιοπρακτικής ικανότητας ή δημοσιεύσεως της καταδικαστικής αποφάσεως, τις οποίες συνεπάγεται αυτοδικαίως ποινική καταδίκη ή οι οποίες επιβάλλονται με την απόφαση δικαστηρίου ως παρεπόμενη ποινή, ο καταδικασμένος μπορεί να ζητήσει από το δικαστήριο που εξέδωσε την καταδικαστική απόφαση, ή αν υπάρχουν περισσότερες καταδικαστικές αποφάσεις, το τελευταίο δικαστήριο που επελήφθη της υποθέσεως, την ολική ή μερική ανάκτηση των δικαιωμάτων του ή μείωση της διάρκειας της αποστερήσεως, του περιορισμού ή της αφαιρέσεως. Αν η καταδικαστική απόφαση εκδόθηκε από κακουργιοδικείο, το αρμόδιο δικαστήριο να αποφανθεί επί της αιτήσεως είναι το ανακριτικό τμήμα στην περιφέρεια του οποίου έχει την έδρα του το κακουργιοδικείο.»

10 Ο νόμος 77-729, της 7ης Ιουλίου 1977, περί της εκλογής των αντιπροσώπων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (*JORF* της 8ης Ιουλίου 1977, σ. 3579), όπως τροποποιήθηκε, διέπει την εκλογική διαδικασία που εφαρμόζεται στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Το άρθρο 2 του εν λόγω νόμου ορίζει στο πρώτο εδάφιό του ότι:

«Η εκλογή των αντιπροσώπων στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την οποία προβλέπει η πράξη που προσαρτάται ως παράρτημα στην απόφαση του [Σ]υμβουλίου των Ευρωπαϊκών [Κ]οινοτήτων της 20ής Σεπτεμβρίου 1976, η οποία τέθηκε σε ισχύ με τον νόμο 77-680 της 30ής Ιουνίου 1977, διέπεται από τον τίτλο Ι του βιβλίου Ι του εκλογικού κώδικα και από τις διατάξεις των επόμενων κεφαλαίων. […]»

11 Το κεφάλαιο 1 του τίτλου Ι του βιβλίου Ι του εκλογικού κώδικα περιλαμβάνει τις διατάξεις που ορίζουν τις προϋποθέσεις κτήσεως του δικαιώματος του εκλέγειν. Στο εν λόγω κεφάλαιο ανήκει το άρθρο L 2, το οποίο προβλέπει ότι «[τ]ο δικαίωμα του εκλέγειν έχουν οι Γάλλοι πολίτες άνω των 18 ετών που δεν έχουν αποστερηθεί τα ατομικά και πολιτικά τους δικαιώματα και έχουν πλήρη δικαιοπρακτική ικανότητα, κατά τα οριζόμενα από τον νόμο».

12 Το άρθρο L 5 του εκλογικού κώδικα, ως είχε αρχικώς, προέβλεπε ότι:

«Δεν μπορούν να εγγραφούν στους εκλογικούς καταλόγους:

1° Όσοι έχουν κριθεί ένοχοι τελέσεως κακουργήματος·

[…]».

13 Κατά το άρθρο L 6 του εν λόγω κώδικα, ως είχε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της υποθέσεως στην κύρια δίκη:

«Όσοι έχουν αποστερηθεί το δικαίωμα ψήφου, δεν μπορούν να εγγραφούν, για το χρονικό διάστημα που ορίζει η δικαστική απόφαση, στους εκλογικούς καταλόγους, συμφώνως προς τα οριζόμενα στους νόμους που επιτρέπουν την αποστέρηση αυτή.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

14 Στον T. Delvigne επιβλήθηκε στερητική της ελευθερίας ποινή δώδεκα ετών για την τέλεση σοβαρού ποινικού αδικήματος, με απόφαση που κατέστη αμετάκλητη στις 30 Μαρτίου 1988.

15 Από τις παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου προκύπτει ότι, κατ' εφαρμογήν των άρθρων 28 και 34 του παλαιού ποινικού κώδικα, η καταδικαστική απόφαση προκάλεσε αυτοδικαίως την αποστέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων του T. Delvigne, και, ειδικότερα, την απώλεια του δικαιώματος του εκλέγειν και εκλέγεσθαι.

16 Ο νόμος της 16ης Δεκεμβρίου 1992 κατήργησε, στον νέο ποινικό κώδικα, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ την 1η Μαρτίου 1994, την παρεπόμενη ποινή του περιορισμού των πολιτικών δικαιωμάτων, τον οποίο συνεπάγονταν αυτοδικαίως οι ποινικές καταδίκες. Ο νέος ποινικός κώδικας προβλέπει πλέον ότι η αποστέρηση του συνόλου ή μέρους των πολιτικών δικαιωμάτων επιβάλλεται από το δικαστήριο για χρονικό διάστημα που δεν μπορεί να υπερβαίνει τα δέκα έτη σε περίπτωση καταδίκης για κακούργημα.

17 Εντούτοις, συμφώνως προς το άρθρο 370 του νόμου της 16ης Δεκεμβρίου 1992, όπως αυτό τροποποιήθηκε, η αποστέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων που επιβλήθηκε στον T. Delvigne διατηρήθηκε έως την 1 Μαρτίου 1994, καθόσον προέκυπτε από ποινική καταδικαστική απόφαση η οποία κατέστη αμετάκλητη πριν τη θέση σε ισχύ του νέου ποινικού κώδικα.

18 Το 2012, εκδόθηκε κατά του T. Delvigne απόφαση της αρμόδιας διοικητικής επιτροπής, βάσει του άρθρου L 6 του εκλογικού κώδικα, με την οποία διατάχθηκε η διαγραφή του από τις εκλογικές λίστες της commune Lesparre-Médoc στον οποίο αυτός διαμένει. Ο T. Delvigne προσέφυγε κατά της διαγραφής αυτής ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.

19 Ο T. Delvigne ζήτησε από το αιτούν δικαστήριο να υποβάλει προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο σχετικά με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, προβάλλοντας ότι είχε υποστεί άνιση μεταχείριση εξαιτίας της εφαρμογής του νόμου της 16ης Δεκεμβρίου 1992, όπως τροποποιήθηκε. Ειδικότερα, υποστηρίζει ότι το άρθρο 370 του εν λόγω νόμου θέτει ζητήματα αντισυμβατότητας («problème de conventionnalité»), καθόσον προσκρούει, μεταξύ άλλων, σε πολλές διατάξεις του Χάρτη.

20 Υπό τις συνθήκες αυτές, το tribunal d'instance de Bordeaux αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Πρέπει το άρθρο 49 του Χάρτη [...] να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική νομοθετική διάταξη που διατηρεί σε ισχύ απαγόρευση, κατά τα λοιπά αόριστη και δυσανάλογη, βάσει της οποίας δεν μπορεί να εφαρμοστεί ελαφρύτερη ποινή στα πρόσωπα που καταδικάστηκαν πριν την έναρξη ισχύος του ηπιότερου ποινικού νόμου 94-89 της 1ης Φεβρουαρίου 1994;

2) Πρέπει το άρθρο 39 του Χάρτη [...] που εφαρμόζεται στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι απαγορεύει στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης να επιβάλλουν γενική, αόριστη και αυτοδίκαιη αποστέρηση των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων, ούτως ώστε να μην προκαλείται άνιση μεταχείριση των υπηκόων των κρατών μελών;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

21 Αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης είναι η νομιμότητα της διαγραφής του T. Delvigne από τους εκλογικούς καταλόγους, η οποία επιβλήθηκε κατ' εφαρμογήν του άρθρου L 6 του εκλογικού κώδικα κατόπιν της αυτοδίκαιης απώλειας του δικαιώματος ψήφου του λόγω ποινικής καταδίκης το 1988.

22 Συναφώς, επισημαίνεται ότι, όπως διευκρίνισε η Γαλλική Κυβέρνηση στις γραπτές και προφορικές της παρατηρήσεις ενώπιον του Δικαστηρίου, το καθεστώς των παρεπόμενων ποινών καταργήθηκε με την τροποποίηση του ποινικού κώδικα το 1994. Η εν λόγω τροποποίηση του ποινικού κώδικα δεν μετέβαλε την κατάσταση του T. Delvigne όσον αφορά το δικαίωμα ψήφου του, καθόσον η απώλεια του δικαιώματος ψήφου του διατηρήθηκε κατ' εφαρμογήν των συνδυασμένων διατάξεων των άρθρων L 2 και L 6 του εκλογικού κώδικα και του άρθρου 370 του νόμου της 16ης Δεκεμβρίου 1992, όπως αυτός τροποποιήθηκε.

23 Στο πλαίσιο αυτό, με τα προδικαστικά ερωτήματά του, τα οποία είναι σκόπιμο να εξετασθούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί την ερμηνεία των άρθρων 39 και 49, παράγραφος 1, τελευταίο εδάφιο, του Χάρτη, προκειμένου να αξιολογηθεί η συμβατότητα με τις προαναφερθείσες διατάξεις της απώλειας του δικαιώματος ψήφου που επιβλήθηκε στον T. Delvigne, κατ' εφαρμογήν των συνδυασμένων διατάξεων των άρθρων L 2 και L 6 του εκλογικού κώδικα και του άρθρου 370 του νόμου της 16ης Δεκεμβρίου 1992, όπως αυτός τροποποιήθηκε και η οποία είχε ως συνέπεια τη διαγραφή του από τους εκλογικούς καταλόγους.

Επί της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου

24 Η Γαλλική και η Ισπανική Κυβέρνηση καθώς και η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου υποστηρίζουν ότι το Δικαστήριο είναι αναρμόδιο να εξετάσει την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, καθόσον, κατά τις εν λόγω κυβερνήσεις, η επίμαχη εθνική νομοθεσία εκφεύγει του πεδίου εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης. Προβάλλουν, μεταξύ άλλων, ότι το αιτούν δικαστήριο δεν επικαλείται καμία διάταξη του δικαίου της Ένωσης από την οποία να μπορεί να συναχθεί η ύπαρξη συνδέσμου μεταξύ της εν λόγω εθνικής νομοθεσίας και του δικαίου της Ένωσης και ότι, επομένως, η εν λόγω νομοθεσία δεν συνιστά εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης κατά την έννοια του άρθρου 51, παράγραφος 1, του Χάρτη.

25 Πρέπει να υπομνησθεί ότι το πεδίο εφαρμογής του Χάρτη, όσον αφορά τη δράση των κρατών μελών ορίζεται στο άρθρο του 51, παράγραφος 1, αυτού, το οποίο προβλέπει ότι οι διατάξεις του Χάρτη απευθύνονται στα κράτη μέλη μόνον όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης (απόφαση Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105, σκέψη 17).

26 Το άρθρο 51, παράγραφος 1, του Χάρτη επιβεβαιώνει την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, κατά την οποία τα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται στην έννομη τάξη της Ένωσης μπορούν να εφαρμόζονται σε όλες τις καταστάσεις που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης, αλλά όχι πέραν των καταστάσεων αυτών (βλ. απόφαση Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105, σκέψη 19, και Torralbo Marcos, C-265/13, EU:C:2014:187, σκέψη 29).

27 Επομένως, όταν έννομη κατάσταση δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης, το Δικαστήριο δεν έχει αρμοδιότητα να αποφανθεί επ' αυτής, οι δε διατάξεις του Χάρτη των οποίων ενδεχομένως γίνεται επίκληση δεν μπορούν να θεμελιώσουν, αυτές και μόνες, την αρμοδιότητα αυτή (βλ. αποφάσεις Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105, σκέψη 22, καθώς και Torralbo Marcos, C-265/13, EU:C:2014:187, σκέψη 30 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

28 Επομένως, πρέπει να εξετασθεί αν η περίπτωση πολίτη της Ένωσης που, όπως ο T. Delvigne, διεγράφη από τους εκλογικούς καταλόγους βάσει αποφάσεως αρχών κράτους μέλους και, συνεπεία τούτου, απώλεσε το δικαίωμα ψήφου του στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης.

29 Συναφώς, το άρθρο 8 της Πράξεως του 1976 προβλέπει ότι, υπό την επιφύλαξη των διατάξεων της Πράξεως αυτής, η εκλογική διαδικασία διέπεται, σε κάθε κράτος μέλος, από τις εθνικές διατάξεις.

30 Εν προκειμένω, ο T. Delvigne διαγράφηκε από τους εκλογικούς καταλόγους, καθότι συγκαταλέγεται, λόγω της καταδίκης του για σοβαρό ποινικό αδίκημα το 1988, μεταξύ των προσώπων τα οποία, κατ' εφαρμογήν των συνδυασμένων διατάξεων του εκλογικού κώδικα και του άρθρου 370 του νόμου της 16ης Δεκεμβρίου 1992, όπως αυτός τροποποιήθηκε, δεν πληρούν τις προϋποθέσεις για την άσκηση του δικαιώματος του εκλέγειν σε εθνικό επίπεδο. Όπως υπογράμμισε το Κοινοβούλιο στις παρατηρήσεις του, το άρθρο 2 του νόμου της 7ης Ιουλίου 1977, σχετικά με την εκλογή των αντιπροσώπων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, την οποία προβλέπει η Πράξη του 1976, παραπέμπει ρητώς στις προϋποθέσεις αυτές όσον αφορά ειδικώς το δικαίωμα ψήφου στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

31 Ασφαλώς, όσον αφορά τους φορείς του δικαιώματος ψήφου στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, το Δικαστήριο έκρινε, στις αποφάσεις Ισπανία κατά Ηνωμένου Βασιλείου (C-145/04, EU:C:2006:543, σκέψεις 70 και 78) καθώς και Eman και Sevinger (C-300/04, EU:C:2006:545, σκέψεις 43 και 45), ότι τα άρθρα 1, παράγραφος 3, και 8 της Πράξεως του 1976 δεν ορίζουν κατά τρόπο σαφή και ακριβή τους φορείς του δικαιώματος αυτού και, κατά συνέπεια, στο παρόν στάδιο εξελίξεως του δικαίου της Ένωσης, ο προσδιορισμός των φορέων του δικαιώματος αυτού εμπίπτει στην αρμοδιότητα του κάθε κράτους μέλους τηρουμένου του δικαίου της Ένωσης.

32 Εντούτοις, όπως υποστήριξαν η Γερμανική Κυβέρνηση, το Κοινοβούλιο και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις παρατηρήσεις τους, τα κράτη μέλη δεσμεύονται, κατά την άσκηση της συγκεκριμένης αρμοδιότητας, από την υποχρέωση, την οποία προβλέπει το άρθρο 1, παράγραφος 3, της Πράξεως του 1976, ερμηνευόμενο σε συνδυασμό με το άρθρο 14, παράγραφος 3, ΣΕΕ, να διασφαλίζουν ότι τα μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου εκλέγονται με άμεση, καθολική, ελεύθερη και μυστική ψηφοφορία.

33 Επομένως, κράτος μέλος το οποίο, στο πλαίσιο της εκπληρώσεως της υποχρεώσεως που υπέχει, δυνάμει των άρθρων 14, παράγραφος 3, ΣΕΕ, και 1, παράγραφος 3, της Πράξεως του 1976, προβλέπει, στην εθνική του νομοθεσία, τον αποκλεισμό από τους φορείς του δικαιώματος ψήφου στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου πολιτών της Ένωσης, οι οποίοι, όπως και ο T. Delvigne, έχουν καταδικαστεί με δικαστική απόφαση που κατέστη αμετάκλητη πριν την 1η Μαρτίου 1994, πρέπει να θεωρηθεί ότι εφαρμόζει το δίκαιο της Ένωσης, κατά την έννοια του άρθρου 51, παράγραφος 1, του Χάρτη.

34 Συνεπώς, το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να απαντήσει στο υποβληθέν προδικαστικό ερώτημα.

Επί του παραδεκτού

35 Η Γαλλική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι τα υποβληθέντα προδικαστικά ερωτήματα είναι απαράδεκτα, αφενός, λόγω του ότι οι απαντήσεις του Δικαστηρίου δεν είναι αναγκαίες για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης και, αφετέρου, επειδή το αιτούν δικαστήριο δεν έχει ορίσει επαρκώς το πραγματικό και κανονιστικό πλαίσιο εντός του οποίου εντάσσονται τα εν λόγω ερωτήματα.

36 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, στο πλαίσιο της συνεργασίας μεταξύ του τελευταίου και των εθνικών δικαστηρίων την οποία έχει θεσμοθετήσει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, μόνο στο εθνικό δικαστήριο, το οποίο εκδικάζει τη διαφορά και πρέπει να αναλάβει την ευθύνη της δικαστικής αποφάσεως που πρόκειται να εκδοθεί, απόκειται να εκτιμήσει, με γνώμονα τις ιδιομορφίες της υποθέσεως, τόσο την αναγκαιότητα μιας προδικαστικής αποφάσεως για να είναι σε θέση να εκδώσει την απόφασή του όσο και το λυσιτελές των ερωτημάτων που υποβάλλει στο Δικαστήριο. Συνεπώς, εφόσον τα υποβαλλόμενα ερωτήματα αφορούν την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, το Δικαστήριο υποχρεούται κατ' αρχήν να απαντήσει (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις Kamberaj, C-571/10, EU:C:2012:233, σκέψη 40 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία, καθώς και Gauweiler κ.λπ., C-62/14, EU:C:2015:400, σκέψη 24).

37 Συνεπώς, η απόρριψη αιτήσεως εθνικού δικαστηρίου για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως είναι δυνατή μόνο όταν προδήλως προκύπτει ότι η ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης που ζητεί το εθνικό δικαστήριο δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως ή επίσης όταν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που είναι αναγκαία προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα που του υποβλήθηκαν (βλ. αποφάσεις Kamberaj, C-571/10, EU:C:2012:233, σκέψη 42 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία καθώς και Gauweiler κ.λπ., C-62/14, EU:C:2015:400, σκέψη 25).

38 Εν προκειμένω, από τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο, τα οποία παρατέθηκαν και στις σκέψεις 22 έως 24 της παρούσας αποφάσεως, συνάγεται σαφώς ότι το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να ερμηνεύσει τα άρθρα 39 και 49 του Χάρτη προκειμένου να αξιολογήσει τη συμβατότητα του εθνικού δικαίου βάσει του οποίου ο T. Delvigne διαγράφηκε από τους εκλογικούς καταλόγους με τις προαναφερθείσες διατάξεις του Χάρτη.

39 Υπό τις συνθήκες αυτές, η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως εμφανίζει άμεση σχέση με το αντικείμενο της διαφοράς στην κύρια δίκη και είναι, κατά συνέπεια, παραδεκτή.

Επί της ουσίας

40 Προκαταρκτικώς, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι το άρθρο 52, παράγραφος 2, του Χάρτη ορίζει ότι τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται από αυτόν και τα οποία αποτελούν αντικείμενο διατάξεων των Συνθηκών ασκούνται υπό τους όρους και εντός των ορίων που καθορίζονται σ' αυτές.

41 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, κατά τις επεξηγηματικές σημειώσεις του Χάρτη, οι οποίες πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την ερμηνεία αυτού συμφώνως προς το άρθρο 6, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, ΣΕΕ και το άρθρο 52, παράγραφος 7, του Χάρτη, το άρθρο 39, παράγραφος 1, του Χάρτη αντιστοιχεί στο δικαίωμα που κατοχυρώνει το άρθρο 20, παράγραφος 2, στοιχείο β', ΣΛΕΕ. Η δεύτερη παράγραφος του εν λόγω άρθρου 39 αντιστοιχεί στο άρθρο 14, παράγραφος 3, ΣΕΕ. Οι προαναφερθείσες επεξηγηματικές σημειώσεις διευκρινίζουν επιπλέον ότι η παράγραφος 2 του άρθρου 39 αναπαράγει τις βασικές αρχές του εκλογικού συστήματος στο πλαίσιο του δημοκρατικού πολιτεύματος.

42 Όσον αφορά το άρθρο 20, παράγραφος 2, στοιχείο β', ΣΛΕΕ, το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει ότι η διάταξη αυτή αποτελεί απλώς έκφραση της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων λόγω ιθαγένειας κατά την άσκηση του ως άνω δικαιώματος, προβλέποντας ότι κάθε πολίτης της Ενώσεως που κατοικεί σε κράτος μέλος του οποίου δεν είναι υπήκοος έχει το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι κατά τις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου εντός του κράτους μέλους κατοικίας του, υπό τους ίδιους όρους όπως και οι υπήκοοι του κράτους αυτού (βλ., επ' αυτού, απόφαση Ισπανία κατά Ηνωμένου Βασιλείου, C-145/04, EU:C:2006:543, σκέψη 66).

43 Συνεπώς, το άρθρο 39, παράγραφος 1, του Χάρτη δεν τυγχάνει εφαρμογής στην επίμαχη περίπτωση, καθόσον αφορά, όπως προκύπτει από την ενώπιον του Δικαστηρίου δικογραφία, το δικαίωμα ψήφου πολίτη της Ένωσης στο κράτος μέλος του οποίου είναι υπήκοος.

44 Όσον αφορά το άρθρο 39, παράγραφος 2, του Χάρτη, το συγκεκριμένο άρθρο συνιστά, όπως προκύπτει από τις εκτιμήσεις που παρατέθηκαν στη σκέψη 41 της παρούσας αποφάσεως, την έκφραση στον Χάρτη του δικαιώματος ψήφου των πολιτών της Ένωσης στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, δυνάμει των άρθρων 14, παράγραφος 3, ΣΕΕ και 1, παράγραφος 3, της Πράξεως του 1976.

45 Είναι προφανές ότι η απώλεια του δικαιώματος ψήφου του T. Delvigne κατ' εφαρμογήν των διατάξεων της εφαρμοστέας στην υπόθεση της κύριας δίκης εθνικής νομοθεσίας συνιστά περιορισμό της ασκήσεως του δικαιώματος που κατοχυρώνει το άρθρο 39, παράγραφος 2, του Χάρτη.

46 Συναφώς, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι, βάσει του άρθρου 52, παράγραφος 1, του Χάρτη επιτρέπεται η επιβολή περιορισμών στην άσκηση των δικαιωμάτων και ελευθεριών που αναγνωρίζονται στα άρθρα 39, παράγραφος 2, αυτού, εφόσον οι περιορισμοί αυτοί προβλέπονται κατά νόμον, σέβονται το ουσιώδες περιεχόμενο των εν λόγω δικαιωμάτων και ελευθεριών και, τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας, είναι αναγκαίοι και κατατείνουν πράγματι στην επίτευξη αναγνωρισμένων από την Ευρωπαϊκή Ένωση σκοπών γενικού συμφέροντος ή στην ανάγκη προστασίας των δικαιωμάτων και ελευθεριών των τρίτων (βλ., επ' αυτού, αποφάσεις Volker und Markus Schecke και Eifert, C-92/09 και C-93/09, EU:C:2010:662, σκέψη 50, καθώς και Lanigan, C-237/15 PPU, EU:C:2015:474, σκέψη 55).

47 Στο πλαίσιο της υποθέσεως της κύριας δίκης, δεδομένου ότι η επίμαχη απώλεια του δικαιώματος ψήφου επιβλήθηκε κατ' εφαρμογήν συνδυασμένων διατάξεων του εκλογικού κώδικα και του ποινικού κώδικα, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η απώλεια αυτή προβλέπεται από τον νόμο.

48 Επιπλέον, ο συγκεκριμένος περιορισμός σέβεται το ουσιώδες περιεχόμενο του δικαιώματος ψήφου του άρθρου 39, παράγραφος 2, του Χάρτη. Ειδικότερα, ο εν λόγω περιορισμός δεν προσβάλλει το δικαίωμα αυτό καθεαυτό, καθώς συνεπάγεται τον αποκλεισμό, υπό ειδικές προϋποθέσεις και λόγω συγκεκριμένης συμπεριφοράς, ορισμένων προσώπων από τους φορείς του δικαιώματος ψήφου στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, εφόσον οι εν λόγω προϋποθέσεις πληρούνται.

49 Τέλος, περιορισμός όπως ο επίμαχος στην υπόθεση της κύριας δίκης είναι σύμφωνος με την αρχή της αναλογικότητας, καθόσον λαμβάνει υπόψη τη φύση και τη βαρύτητα του διαπραχθέντος ποινικού αδικήματος καθώς και τη διάρκεια της ποινής.

50 Ειδικότερα, όπως επισήμανε η Γαλλική Κυβέρνηση στις παρατηρήσεις που υπέβαλε στο Δικαστήριο, η απώλεια του δικαιώματος ψήφου του T. Delvigne συνεπεία της καταδίκης του σε κάθειρξη δώδεκα ετών για σοβαρό ποινικό αδίκημα, αφορούσε αποκλειστικώς και μόνο τα πρόσωπα που κρίθηκαν ένοχα τελέσεως ποινικού αδικήματος που τιμωρούνταν με στερητική της ελευθερίας ποινή τουλάχιστον πέντε ετών και η οποία μπορούσε να φτάσει έως την ισόβια κάθειρξη.

51 Επιπλέον, η Γαλλική Κυβέρνηση υποστήριξε ότι το εθνικό δίκαιο, και ειδικότερα το άρθρο 702-1 του κώδικα ποινικής δικονομίας, όπως τροποποιήθηκε, παρέχει τη δυνατότητα σε πρόσωπο που βρίσκεται στην κατάσταση του T. Delvigne να ζητήσει και να πετύχει την άρση της παρεπόμενης ποινής της αποστερήσεως των πολιτικών δικαιωμάτων, η οποία συνεπάγεται την απώλεια του δικαιώματος ψήφου του.

52 Από τα προαναφερθέντα στοιχεία προκύπτει ότι το άρθρο 39, παράγραφος 2, του Χάρτη δεν αντιτίθεται σε νομοθεσία κράτους μέλους, όπως η επίμαχη, η οποία αποκλείει αυτοδικαίως από τους φορείς του δικαιώματος ψήφου στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, τα πρόσωπα που, όπως ο αιτών στην υπόθεση της κύριας δίκης, έχουν κριθεί ένοχοι τελέσεως σοβαρού ποινικού αδικήματος με δικαστική απόφαση που κατέστη αμετάκλητη πριν την 1η Μαρτίου 1994.

53 Όσον αφορά τον κανόνα της αναδρομικότητας του ηπιότερου ποινικού νόμου, τον οποίο προβλέπει το άρθρο 49, παράγραφος 1, τελευταίο εδάφιο, του Χάρτη, ο κανόνας αυτός ορίζει ότι αν, μετά τη διάπραξη του εγκλήματος, ο νόμος προβλέπει ελαφρύτερη ποινή, επιβάλλεται η ποινή αυτή.

54 Εν προκειμένω, όπως επισημάνθηκε στις σκέψεις 16 και 22 της παρούσας αποφάσεως, επ' ευκαιρία της τροποποιήσεως του παλαιού ποινικού κώδικα το 1994, η απώλεια του δικαιώματος ψήφου, επιβαλλόμενη αυτοδικαίως ως παρεπόμενη ποινή συνεπεία ποινικής καταδίκης, καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε από παρεπόμενη ποινή η οποία πρέπει να επιβληθεί από το δικαστήριο κατ' εφαρμογήν του άρθρου 131-26 του νέου ποινικού κώδικα και για διάρκεια μη υπερβαίνουσα τα δέκα έτη σε περίπτωση καταδίκης για κακούργημα και τα πέντε σε περίπτωση καταδίκης για πλημμέλημα.

55 Εντούτοις, η τροποποίηση αυτή δεν άσκησε επιρροή στην περίπτωση του T. Delvigne, καθόσον αυτός εξακολουθεί να αποστερείται αυτοδικαίως και κατά τρόπο διαρκή το δικαίωμα ψήφου του, λόγω της καταδίκης του για σοβαρό ποινικό αδίκημα πριν την 1η Μαρτίου 1994, κατ' εφαρμογήν των συνδυασμένων διατάξεων του εκλογικού κώδικα και του άρθρου 370 του νόμου της 16ης Δεκεμβρίου 1992, όπως αυτός τροποποιήθηκε. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Γαλλική Κυβέρνηση διευκρίνισε ότι η διατήρηση των αποτελεσμάτων των καταδικαστικών αποφάσεων που κατέστησαν αμετάκλητες πριν την 1η Μαρτίου 1994 είχε αιτιολογηθεί λόγω του ότι ο εθνικός νομοθέτης θέλησε να αποτρέψει την αυτόματη ανάκτηση του δικαιώματος ψήφου εκ μέρους των καταδικασμένων αμέσως μετά τη θέση σε ισχύ του νέου ποινικού κώδικα, τη στιγμή που ο συγκεκριμένος κώδικας εξακολουθεί να προβλέπει την απώλεια του δικαιώματος ψήφου υπό τη μορφή παρεπόμενης ποινής.

56 Συναφώς, αρκεί η διαπίστωση ότι ο κανόνας της αναδρομικότητας του ηπιότερου ποινικού νόμου, τον οποίο προβλέπει το άρθρο 49, παράγραφος 1, τελευταίο εδάφιο, του Χάρτη, δεν δύναται να θέσει εν αμφιβόλω εθνική νομοθεσία όπως η επίμαχη, καθόσον, όπως προκύπτει από το γράμμα του άρθρου 370 του νόμου της 16ης Δεκεμβρίου 1992, όπως τροποποιήθηκε, η νομοθεσία αυτή

εξακολουθεί απλώς να προβλέπει την απώλεια του δικαιώματος ψήφου την οποία συνεπάγεται αυτοδικαίως ποινική καταδίκη αποκλειστικώς και μόνο στην περίπτωση καταδικαστικών αποφάσεων που εκδόθηκαν σε τελευταίο βαθμό ενόσω ήταν ακόμη σε ισχύ ο παλαιός ποινικός κώδικας.

57 Εν πάση περιπτώσει, όπως υπομνήσθηκε ήδη στη σκέψη 51 της παρούσας αποφάσεως, η νομοθεσία αυτή παρέχει ρητώς στα πρόσωπα που έχουν απολέσει το δικαίωμα ψήφου τη δυνατότητα να ζητήσουν και να πετύχουν την ανάκτησή του. Όπως προκύπτει από το γράμμα του άρθρου 702-1 του κώδικα ποινικής δικονομίας, όπως αυτός τροποποιήθηκε, τη δυνατότητα αυτή έχουν όλοι όσοι έχουν απολέσει το δικαίωμα ψήφου είτε ως αυτοδίκαιη συνέπεια ποινικής καταδίκης κατ' εφαρμογήν του παλαιού ποινικού κώδικα είτε λόγω δικαστικής αποφάσεως που την επέβαλε ως παρεπόμενη ποινή κατ' εφαρμογήν των διατάξεων του νέου ποινικού κώδικα. Στο πλαίσιο αυτό, η προσφυγή ενώπιον αρμόδιου εθνικού δικαστηρίου κατ' εφαρμογήν της διατάξεως αυτής από πρόσωπο που βρίσκεται στην κατάσταση του T. Delvigne και επιθυμεί να πετύχει την άρση της αποστερήσεως που αποτελεί αυτοδίκαιη συνέπεια ποινικής καταδίκης κατ' εφαρμογήν των διατάξεων του παλαιού ποινικού κώδικα, καθιστά δυνατή την επανεξέταση της προσωπικής του καταστάσεως, συμπεριλαμβανομένης της διάρκειας της εν λόγω αποστερήσεως.

58 Λαμβανομένων υπόψη όλων των προεκτεθέντων, στα υποβληθέντα ερωτήματα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι τα άρθρα 39, παράγραφος 2, και 49, παράγραφος 1, του Χάρτη δεν αντιτίθενται σε νομοθεσία κράτους μέλους, όπως η επίμαχη, η οποία αποκλείει αυτοδικαίως από τους φορείς του δικαιώματος ψήφου στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου τα πρόσωπα που, όπως ο αιτών στην υπόθεση της κύριας δίκης, έχουν κριθεί ένοχοι τελέσεως σοβαρού ποινικού αδικήματος με δικαστική απόφαση που κατέστη αμετάκλητη πριν την 1η Μαρτίου 1994.

Επί των δικαστικών εξόδων

59 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαίνεται:

Τα άρθρα 39, παράγραφος 2, και 49, παράγραφος 1, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν αντιτίθενται σε νομοθεσία κράτους μέλους, όπως η επίμαχη, η οποία αποκλείει αυτοδικαίως από τους φορείς του δικαιώματος ψήφου στις εκλογές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου τα πρόσωπα που, όπως ο αιτών στην υπόθεση της κύριας δίκης, έχουν κριθεί ένοχοι τελέσεως σοβαρού ποινικού αδικήματος με δικαστική απόφαση που κατέστη αμετάκλητη πριν την 1η Μαρτίου 1994.

(υπογραφές)